

Histo-visie

Johannes Silvius

Bronnen:

M. Montanje, 'Dominee Johannes Silvius', in: Hasselt Historiae 2018, nr. 2., blz. 12 en 13.
B. Broos, *Saskia de vrouw van Rembrandt* (Zwolle 2012).
De oudste predikanten van Vollenhove, in: *Bijdragen tot de geschiedenis van Overijssel* (Zwolle 1888).
F.A. van Lieburg, *Repertorium van Nederlands hervormde predikanten tot 1816* (Dordrecht 1997).
F.A. Ebbing Wubben, *Onderzoek omtrent de reformatie in Hasselt* (Verslagen en Mededelingen 1867).
F.A. Ebbing Wubben, *Aanslag op de stad Hasselt door de Spaansgezinden* (OA 1852).
H.W. van Soest, *Het kerspel van den H. Stephanus te Hasselt en zijn H. Steede* (AAW 1915).
J. de Hallu, 'Bijzonderheden uit de Hervormingsgeschiedenis van Overijssel' in: *NAK* (1902) 225-248.

Inleiding

Johannes Silvius, was niet de eerste predikant van Hasselt. Dat is Henricus Myddesdorp. Hij werd na de inname van Hasselt in 1572 door Willem van den Berg aangezocht. Een grote groep geloofsgenoten trof hij bij zijn intrede niet aan. De beeldenstorm en het opeisen van kerken was aan Hasselt voorbij gegaan. De verovering van Zutphen en het wrede optreden van de Spaanse troepen maakten dat Willem van den Berg en zijn soldaten zich ijlings uit de voeten maakten. In hun kielzog vertrok ook Myddesdorp. Zijn vertrek werd door het grootste deel van de bevolking niet betreurd. Hasselt behield haar katholiek karakter. Zelfs zodanig dat het een toevluchtsoord voor in

de verdrukking geraakte katholieken werd.

In Staatse handen

Toen in 1582 de stad alnog door Staatse troepen veroverd werd, moest men opnieuw op zoek naar een voorganger. Men benaderde Johannes Silvius die in 1582 voorganger in Vollenhove was. Merkwaardig genoeg had hij deze benoeming niet te danken aan het stadsbestuur, maar was naar Hasselt afgereisd op verzoek van een zevental Hasseltenaren. Bescheiden stelden deze burgers zich niet op, want ze eisten meteen de Grote Kerk voor hun eredienst op. Dat leidde uiteraard tot enige wrevel en verzet. Zo weigerde de nog katholieke koster om een uur voor de dagelijkse ochtend-

dienst de klok te luiden. Silvius dreigde de protestantse bezettingsmacht in te schakelen. Dat maakte hem nog minder geliefd bij het katholieke deel van de bevolking.

Daar zijn kudde maar niet wilde groeien verliet hij in 1583 Hasselt. Niet alleen het feit dat het aantal protestanten maar niet wilde toenemen had aan zijn vertrek bijgedragen, maar ook omdat het overwegend nog katholiek stadsbestuur niet bereid was zijn traktement te betalen. Een derde, niet onbelangrijke reden was, dat ook de protestanten met zijn aanwezigheid in Hasselt niet gelukkig waren. Dat blijkt uit het antwoord op een tweetal in februari 1583 aan de kerkeraad van Deventer gerichte brieven. De in die stad zetelende synode was allesbehalve blij met de gang van zaken rond zijn

benoeming. Ook de synode was van mening dat deze de goedkeuring nodig had van het stadsbestuur. Een aanstelling door een aantal particulieren werd - waarschijnlijk om wildgroei en interne onenigheid te voorkomen - door haar verworpen.

De katholieken mochten hem uiteraard helemaal niet. Wendele Mulert. De vrouw van Ernst Mulert wakkerde het verzet aan. Ze kreeg daarbij steun van de schout, Hendrik Zwaefken. Ze probeerden samen de menigte tegen de predikant op te zetten. De katholieken waren getergd doordat ze hun kerk aan de protestantse minderheid hadden moeten overdragen. Daar bovendien veel van de kerkelijke bezittingen geroofd of stukgeslagen was, was het ongenoegen bij deze groep alleen maar meer toegenomen. In de stad vormden zij nog steeds een goep van betekenis. In oktober 1584 poogden de Spanjaarden met hulp van deze groep katholieken de stad te heroveren. Dit mislukte. Burgemeester Lephard Schulten, die er van verdacht werd met de Spanjaarden te hebben geheuld, werd hierna voor z'n leven uit de stad gebannen.

Johannes Silvius

Wie was deze Johannes Silvius? Zijn geboortedatum is niet bekend. Hij zou in 1580 in Zwolle gepreekt hebben. Daarna naar Vollenhove zijn getrokken en vervolgens in Hasselt terecht gekomen zijn. Lang heeft hij in Hasselt niet gestaan. Nog datzelfde jaar verliet hij de stad. Om overigens in 1595 terug te keren. Want we zien hem dan

opnieuw in Hasselt verschijnen. Maar ook nu duurt zijn verblijf weer kort. Nog datzelfde jaar vertrekt hij naar Sondel. Hij sterft in 1601.

Over de herkomst van de familie kan alleen maar gespeculeerd worden. Vermoedelijk is het geslacht Silvius uit Friesland afkomstig. We treffen daar deze naam meer aan. Zo was in Leeuwarden Stephanus Silvius woonachtig. De man had in 1559 zich inschrijven in de evangelische universiteit in Heidelberg. Hij promoveerde daar.

Hij was een reformatorisch gezinde pastoor, die bijvoorbeeld het bestaan van het vagevuur ontkende. Hij was gehuwd en had een aantal kinderen. Hij stierf in 1561 in Groningen.

Johannes was niet een kind van hem, maar het geeft aan dat in Friesland ook in de katholieke periode de naam Silvius gelinkt kan worden aan kerkelijke ambtsdragers. In de pre-reformatorische periode kwamen wel meer predikanten voort uit de katholieke geestelijkheid. Zij bezaten de nodige vereiste bijbelkennis.

Ook de in Hasselt gesignaleerde Johannes Silvius moet voldoende theologisch onderlegd zijn geweest. Had hij een studie gevolgd? Dat is niet onmogelijk of kwam hij ook voort uit de katholieke geestelijkheid.

Een andere bekende predikant met de naam Silvius was Johannes Cornelisz. Hij was in 1564 geboren en studeerde in 1588 theologie in Franeker. Hij is vooral bekend geworden door zijn tweede huwelijk met Aeltje

van Uylenburgh (1570-1644).

Daarmee werd hij oom van Sakia van Uylenburgh, de latere echtgenote van Rembrandt. Namens Saskia tekende deze Silvius in 1634 de ondertrouwakte.

Bovendien was hij getuige bij de doop van Titus.

Na eerst in Friesland te hebben gepredikt trok hij in 1610 naar Amsterdam. Daar werd hij predikant in de Gasthuiskerk om later voorganger in de Oude Kerk te worden [1621]. Niet de minste burgemeester wierp zich op als zijn beschermheer. Jacob de Graeff zette zich in voor zijn carrière. Hij overleed in 1638. Van hem is een door Rembrandt gemaakt portret bewaard gebleven.

Zijn deze familienamen aan elkaar te linken. De bronnen zwijgen. En het betreft hier bronnen uit de zestiende eeuw. En dan zijn de bronnen schaars.